

М
А18

О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань

ФІЛОСОФІЯ

ПІДРУЧНИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань

ФІЛОСОФІЯ

Підручник

2-ге видання, перероблене і доповнене

Затверджено Міністерством освіти і науки України

Харків
«Право»
2018

УДК 101(075)
ББК 87-923
Д18

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-5308 від 13.03.2013 р.)*

Рецензенти:

О. Є. Висоцька, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії КВНЗ «Дніпровська академія неперервної освіти»;

М. В. Дяченко, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та політології Харківської державної академії культури;

Т. В. Розова, доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури Одеського національного політехнічного університету

Данильян О. Г.

Д18 Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Харків : Право, 2018. - 432 с.

ISBN 978-966-937-317-5

У підручнику висвітлено предмет філософії, її основні функції, показано її роль і значення в житті суспільства. Охарактеризовано історію розвитку філософської думки, її різні напрями та школи. Стисло, доступно і змістовно викладено основні розділи філософії: онтологія, феноменологія, філософія розвитку, епістемологія, методологія, соціальна філософія, антропологія, аксіологія, філософія історії. Підручник створено на основі курсу лекцій, прочитаного в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого.

Для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, а також тих, хто цікавиться філософськими проблемами.

**УДК 101(075)
ББК 87-923**

© Данильян О. Г., Дзьобань О. П., 2013
© Данильян О. Г., Дзьобань О. П., 2018, зі змінами
©Видавництво «Право», 2018

ISBN 978-966-937-317-5

Зміст

Передмова.....	6
----------------	---

Частина перша

СУТНІСТЬ ФІЛОСОФІЇ, ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Розділ 1. Філософія, коло її проблем і роль у суспільстві.....	10
§ 1. Світогляд людини, його сутність, структура історичні типи.....	11
§ 2. Предмет філософії і коло її основних проблем.....	18
Висновки до розділу 1.....	28
Контрольні запитання.....	28
Розділ 2. Історія розвитку філософської думки:	
загальна характеристика.....	30
§ 1. Філософія Стародавньої Індії.....	31
§ 2. Філософія Стародавнього Китаю.....	42
§ 3. Антична філософія.....	51
§ 4. Філософія середньовічної Європи.....	71
§ 5. Філософія західноєвропейського Ренесансу.....	82
§ 6. Філософія періоду Реформації.....	86
§ 7. Філософія Нового часу.....	88
§ 8. Філософія епохи Просвітництва та французький матеріалізм XVIII ст.....	99
§ 9. Німецька класична філософія.....	105
§ 10. Російська філософія XIX - початку XX ст.....	117
Висновки до розділу 2.....	121
Контрольні запитання.....	122
Розділ 3. Сучасна світова філософія.....	124
§ 1. Загальна характеристика сучасної філософської парадигми.....	124
§ 2. Ірраціоналістично-гуманістичний напрям у сучасній філософії.....	126
§ 3. Позитивістська тенденція в сучасній світовій філософії.....	141
§ 4. Комунікативна філософія.....	145
§ 5. Постмодерністський напрям у сучасній філософії.....	147
§ 6. Релігійно-філософські вчення.....	150
§ 7. Марксистська філософія: класичний і сучасний етапи.....	156
Висновки до розділу 3.....	161
Контрольні запитання.....	162
Розділ 4. Вітчизняна філософська думка: традиції та особливості.....	164
§ 1. Філософська думка в духовній культурі Київської Русі.....	164
§ 2. Філософія українського Відродження та Просвітництва.....	168
§ 3. Українська філософія XIX - початку XX ст.....	176
§ 4. Особливості розвитку української філософії XX ст.....	182
Висновки до розділу 4.....	187
Контрольні запитання.....	187

Частина друга
КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ОНТОЛОГІЇ ТА ГНОСЕОЛОГІЇ

Розділ 5. Філософські проблеми буття і матерії	189
§ 1. Філософський сенс проблеми буття.....	190
§ 2. Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії.....	193
§ 3. Спосіб та форми існування матерії.....	199
Висновки до розділу 5.....	204
Контрольні запитання.....	205
Розділ 6. Свідомість: онтологічний статус	206
§ 1. Проблема свідомості у філософії. Генеза свідомості та її сутність.....	207
§ 2. Структура та функції свідомості	217
Висновки до розділу 6.....	225
Контрольні запитання.....	225
Розділ 7. Філософське вчення про розвиток.	
Діалектика та її альтернативи	227
§ 1. Історичні форми та особливості діалектики.....	227
§ 2. Діалектичні принципи загального взаємозв'язку та розвитку.....	232
§ 3. Загальні закони розвитку.....	236
§ 4. Категорії діалектики.....	244
§ 5. Альтернативи діалектики.....	251
Висновки до розділу 7.....	258
Контрольні запитання.....	259
Розділ 8. Сутність і структура пізнавального процесу	260
§ 1. Пізнання як відображення та діяльність.....	260
§ 2. Діалектика процесу пізнання. Проблема істини.....	268
Висновки до розділу 8.....	278
Контрольні запитання.....	278
Розділ 9. Логіка та методологія наукового пізнання	279
§ 1. Специфіка, рівні і форми наукового пізнання.....	280
§ 2. Поняття методу. Класифікація методів наукового пізнання та їх характеристика.....	293
Висновки до розділу 9.....	300
Контрольні запитання.....	301

Частина третя
СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

Розділ 10. Філософське розуміння суспільства	302
§ 1. Основні підходи до розуміння суспільства.....	303
§ 2. Сучасні концепції суспільного розвитку.....	308

§ 3. Суспільство як система, що саморозвивається	315
§ 4. Розвиток суспільства і динаміка соціальних процесів.....	323
Висновки до розділу 10.....	328
Контрольні запитання.....	329
Розділ 11. Філософське розуміння людини. Людина і суспільство.....	330
§ 1. Проблема людини в історії філософії	331
§ 2. Поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість» та їх взаємозв'язок.....	337
§ 3. Сутність людини та сенс її життя.....	344
§ 4. Проблема свободи і відповідальності людини.....	351
Висновки до розділу 11.....	355
Контрольні запитання.....	356
Розділ 12. Духовне життя суспільства і культура.....	358
§ 1. Сутність духовного життя суспільства. Суспільна свідомість.....	359
§ 2. Культура як специфічна соціальна реальність.....	371
Висновки до розділу 12.....	380
Контрольні запитання.....	380
Розділ 13. Цінності в житті людини та суспільства.....	382
§ 1. Поняття цінності та її загальна характеристика. Цінності й оцінки.....	382
§ 2. Класифікація цінностей. Ціннісні орієнтації і їх соціальна обумовленість.....	392
Висновки до розділу 13	398
Контрольні питання	398
Розділ 14. Сенс і спрямованість історії.....	399
§ 1. Предмет, структура та функції філософії історії.....	400
§ 2. Концепції філософії історії: від Античності до сучасності.....	404
§ 3. Проблеми сенсу і спрямованості історичного процесу.....	409
Висновки до розділу 14.....	417
Контрольні запитання.....	418
Рекомендована література.....	419
Алфавітно-предметний покажчик.....	427